

DEKADĘ PO WASZYNGTONIE: STANDARYZACYJNY SUKCES CZY PORAŻKA NATO?

Polityczno-wojskowe oraz ekonomiczne implikacje standaryzacji na proces planowania obronnego wyznaczają obszar zainteresowań badawczych prezentowanych w artykule. Autor dowodzi, że proces standaryzacyjny, rozpatrywany w aspekcie procesu planowania obronnego (sił), jest warunkiem koniecznym osiągnięcia interoperacyjności. Celem badawczym – realizowanym przy wykorzystaniu analitycznych metod badania standaryzacji w NATO oraz modelowania są procesy: Celów Sił Zbrojnych (element w procesie planowania sił NATO) oraz planowania obronnego NATO, pozostające w korelacji i harmonizacji z procesem standaryzacji. Struktura problemu badawczego jest oparta na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: jak jest realizowana polityka standaryzacyjna w Instytucjach i Dowództwach Struktury Dowodzenia NATO oraz Dowództwach Struktury Sił NATO? Jest warto podkreślenia, że w trakcie badań wykorzystano ogólnie dostępne narzędzia metodologiczne (analiza systemowa, modelowanie) przy wyborze modelu zorientowanego na budowanie zdolności (podejście oczekiwanych efektów – Effect Based Approach) ograniczanego wymaganiami standaryzacyjnymi, niezależnie od wpływu na rezultaty badań teorii uwzględniających modelowanie skierowane na zagrożenia (Threat Assessment Approach).

Słowa kluczowe: standaryzacja, NATO

STANDARYZACJA W PROCESIE POPRAWY ZDOLNOŚCI OPERACYJNYCH PAKTU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO

Zarówno badania naukowe, jak i pragmatyka dowodzą, że problematyka standaryzacji traktowana była przez planistów Sojuszu Północnoatlantyckiego jako jeden z najważniejszych problemów w procesie osiągnięcia sojuszniczych zdolności operacyjnych¹. Jednak – w opinii autora – problem standaryzacji postrzegać także należy w kontekście jej roli dla poprawy funkcjonowania innych obszarów aktywności Paktu. W dotychczasowych publikacjach na temat standaryzacji autor przytaczał przykład historycznego prekursora standaryzacji, jakim jest Eli Whitney, konstruktor *odziarniarki bawełny* maszyny do mechanicznego oddzielania nasion bawełny od włókien². Uzasadnienie takiego wyboru jest

¹ *The NATO Standardization Organisation* http://nsa.nato.int/nsa/zzMisc/booklets/NSO_BOOKLET_A4.pdf (data dostępu: 15.11.2012).

² J. Dereń, *Standaryzacja w siłach zbrojnych sojuszu*, „Bellona”, 2010, nr 5. Wydawnictwo Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2010, s. 90-95. *Eli Whitney (ur. 8 grudnia 1765, zm. 8 stycznia 1825), amerykański wynalazca i przedsiębiorca. Maszyna zmniejszyła koszty uprawy bawełny; dzięki mechanizacji procesu*

prozaiczne, aby nadać właściwą rangę standaryzacji w wymiarze mentalnym oraz technologicznym, w rozumieniu, że wykonywanie zarówno przez specjalistów jak i szeroko rozumiane grono odbiorców – różnych procedur, bez przyjęcia i przestrzegania standardów w czasie eksploatacji techniki – jest niemożliwe, że prowadzi do katastrof i że standaryzacja decyduje o zdolnościach operacyjnych każdej armii³. Ta teza jest potwierdzona empirycznie – gdyż problemy ze standardami istnieją od wieków i są niewątpliwie tak stare jak historia wojen.

Prawdopodobnie jeden z bardziej drastycznych przykładów dotyczący konsekwencji braku standardów pochodzi z wojny domowej w Ameryce, gdy konfederaci zidentyfikowali, że mają na wyposażeniu 79 typów karabinów, zaś podobna sytuacja wystąpiła po stronie unionistów. Inny przykład pochodzi z roku 1915, gdy dwie brytyjskie jednostki wykonywały manewr w połączonej operacji lądowania na tureckim półwyspie Gallipoli⁴. Wówczas stwierdzono, że są wyposażenie w różne typy karabinów i amunicji, co miało tragiczne następstwa. Co do niedalekiej przeszłości, należy przypomnieć, że w 1951 roku armia jednego z krajów sojuszniczych NATO była wyposażona w dziewięć różnych typów karabinów wymagających dziewięciu różnych rodzajów amunicji. Prawdopodobnie takie przypadki można mnożyć studiując uważnie literaturę historii wojska i wojen.

Zwartość i dotychczasowa skuteczność NATO jest w dużej mierze wynikiem umiejętnego zawierania politycznych kompromisów przez przedstawicieli państw członkowskich. Wręcz można stwierdzić, że zasada ta stanowi element procesu decyzyjnego w Pakcie i pozwala na wypracowywanie optymalnej decyzji, w dodatku w pełni akceptowalnej dla wszystkich sojuszników⁵. Proces ten prowadzony jest zarówno w trakcie negocjacji dyplomatycznych, w trakcie procesu planowania obronnego czy też nawet podczas formułowania każdej koncepcji strategicznej⁶. Niestety nie zawsze zasada ta stosowana jest na działania, których celem jest stworzenie możliwości osiągnięcia tak określonych

oczyszczania bawełny wydajność jednego pracownika wzrosła 50-krotnie (patent z 4 marca 1794 r.). Wśród innych pomysłów Whitney'a, duże znaczenie dla rozwoju przemysłu miał pomysł wykorzystania linii montażowej w produkcji masowej; pomysł ten wykorzystał z powodzeniem H. Ford, a później także inni przemysłowcy.

³ *Interoperacyjność i wymagania standaryzacyjne w NATO*, red. J. Dereń, P. Sienkiewicz, Wydawnictwo AON S/7274, Warszawa 2008.

⁴ Bitwa o Gallipoli – bitwa toczona od 25 kwietnia 1915 do 9 stycznia 1916, która w założeniu ententy miała być początkiem większej operacji mającej za zadanie zdobycie Stambułu i wyeliminowanie z wojny Imperium Osmańskiego. Operacja ta zakończyła się fiaskiem państw ententy. Łącznie straty obu stron wyniosły 131 000 zabitych i 262 000 rannych. http://pl.wikipedia.org/wiki/Bitwa_o_Gallipoli (data dostępu: 11.11.2012).

⁵ P. Gallis, *NATO's Decision-Making Procedure*, CRS Report for Congress, Order Code RS21510. Updated May 5, 2003.

⁶ W AAP 6(U) PL 1995 przetłumaczono *concept* jako „koncepcja” (01/11/83), natomiast *strategic concept* niekonsekwentnie do wcześniejszego tłumaczenia przetłumaczono jako zamiar strategiczny (01/11/83). W wydaniu AAP 6 (2007) powtórzono wcześniejsze tłumaczenia. Z teorii i praktyki planowania operacyjnego w NATO wynika, że „zamiar” niezmiennie jest tłumaczony jako *intent*, np. *commander intent*. Autor uważa, że bardziej adekwatne do kontekstu strategic jest korzystanie z pojęcia koncepcja, co uzasadnia definicja koncepcji w języku polskim [łac. *conceptio*], „1. Ogólne ujęcie, czego; obmyślony plan działania, rozwiązania, czego; teoria, czego, pomysł, projekt”, *Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 1980, s. 375.

celów politycznych⁷. Nie odnosząc się do istoty tej debaty i amerykańskich oczekiwań wobec europejskich sojuszników stwierdzić należy, że współpraca ekonomiczno-militarna USA i pozostałych sojusznicznych potęg technologicznych z krajami rozwijającymi swój potencjał ekonomiczny i technologiczny jest jedyną racjonalną drogą dla osiągnięcia efektywności interoperacyjnej opartej na standardach proceduralnych i technicznych infrastruktury stacjonarnej i mobilnej.

Podparta analizami pozwalającymi na właściwą identyfikację zagrożeń dla systemu bezpieczeństwa międzynarodowego oraz interesów narodowych państw członkowskich zasada ta pozwoli na racjonalną ocenę szans i szacowania ryzyka, a w następnej kolejności na ergonomiczne wykorzystywanie posiadanego potencjału. Ocena zagrożeń umożliwia bowiem opracowanie koncepcji transformacji, pozwalającej na właściwą identyfikację parametrów systemu bezpieczeństwa, systemu obronnego oraz wymaganych zdolności sił zbrojnych. Uznać więc należy, że określenie stosownymi wymogami i kryteriami standaryzacyjnymi wymagania stawiane siłom zbrojnym i ocena ich zdolności do uzyskania wymaganych celów stanowi najważniejszy element współczesnego planowania. Należy o tym pamiętać także i w kontekście strat politycznych, ekonomicznych oraz osobowych, gdyż rezultaty planowania obronnego weryfikowane są w rzeczywistych działaniach bojowych z realnym przeciwnikiem⁸.

Rola standaryzacji w osiągnięciu efektywności interoperacyjnej NATO

Zaprezentowane powyżej czynniki oraz występujące pomiędzy armiami krajów członkowskich różnice kulturowe i techniczne wymuszają potrzebę stosowania wspólnych standardów w eksploatacji sprzętu wojskowego⁹. Ciągłe modyfikowana definicja standaryzacji i interoperacyjności jest zamieszczona w „Słowniku terminów i definicji NATO”

⁷ W opinii autora potwierdzeniem takiego podejścia, zwłaszcza polityków europejskich są niekiedy wręcz dramatyczne apele sekretarza generalnego NATO Andersa Fogh Rasmussena o wywiązywanie się z obligacyjnych zobowiązań, czy też, cytowana przez media, wypowiedź byłego Sekretarza Obrony USA Roberta Gatesa: *In the past, I've worried openly about NATO turning into a two-tiered alliance: Between members who specialize in 'soft' humanitarian, development, peacekeeping, and talking tasks, and those conducting the 'hard' combat missions. Between those willing and able to pay the price and bear the burdens of alliance commitments, and those who enjoy the benefits of NATO membership – be they security guarantees or headquarters billets – but don't want to share the risks and the costs. This is no longer a hypothetical worry.* (cytat za *We are there today. And it is unacceptable. As Delivered by Secretary of Defense Robert M. Gates*, Brussels, Belgium, Friday, June 10, 2011).

⁸ Współcześnie weryfikowanie przydatności zdolności obronnych jest poddane szczególnemu reżimowi wynikającemu z faktu walki z asymetrycznym, a nie konwencjonalnym przeciwnikiem, do walki, z którym armie przez dziesięciolecia były przygotowane i zbrojone. Realną weryfikacją efektywności planów i programów standaryzacyjnych NATO jest udział personelu i techniki krajów członkowskich w dużych operacjach typu „Wielonarodowych Połączonych Operacji Sił Zadaniowych” (Combine Joint Task Force – CJTF), czego między innymi, przykładem jest zakończenie działań koalicji (nie sojuszników) operacji Iracka Wolność 2003-2010 (Operation Iraqi Freedom – OIF).

⁹ Za AC/135: Group of National Directors on Codification. *Codification Plays a vital Role, 50 Years of NATO*, AC/135; Group of National Directors on Codification.

(AAP – 6_2010 PL), gdzie na 441 stronach pojęcie standaryzacji pojawia się aż czterdzieści razy. Wynika to z dotrzymywania uzgodnień poczynionych w początkowej fazie działalności NATO, gdy przyjęto, że za priorytetowe należy przyjąć stosowanie standardów w obszarze logistyki oraz uzgodnionej terminologii we wspólnych operacjach¹⁰. Przyjęte standardy zapewniają interoperacyjność sił Sojuszniczych NATO. Podkreślić należy, że jest to warunek niezbędny do prowadzenia kolektywnej obrony, utrzymywania zdolności do prowadzenia operacji reagowania kryzysowego (Crisis Response Operations – CRO) oraz prowadzenia działań dyplomatycznych, zwłaszcza dyplomacji prewencyjnej. Dla osiągnięcia tych celów opracowano zakres zastosowania porozumień standaryzacyjnych (STANAG) i publikacji sojuszniczych (AP), które określają potrzeby w odniesieniu do rozwiązania określonych problemów przy dyplomatycznym, intelektualnym i materialnym zaangażowaniu dowództw i instytucji NATO we współdziałaniu z przedstawicielami krajów członkowskich¹¹.

Zaprezentowane podejście do rozwiązywania problemów proceduralnych, administracyjnych, organizacji dowodzenia i kierowania oraz produkcji sprzętu wojskowego przez poszczególne kraje przede wszystkim ogranicza zjawisko dublowania działań oraz zwiększa zdolności prowadzenia wielonarodowych operacji połączonych (CJTF)¹². W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera zatem konieczność osiągnięcia interoperacyjności w oparciu o wdrażane wymagania standaryzacyjne, zarówno w zastosowaniu do obowiązujących procedur operacyjnych, jak i funkcjonowania sił zbrojnych poczynając od struktur organizacyjnych wojsk i sztabów, taktyk i technik działania (TTP), systemów dowodzenia, kierowania i łączności oraz spełnieniu szczególnych wymagań stawianych wsparciu bojowemu (CS) i zabezpieczeniu działań wojsk (CSS). Rezultaty dotychczas prowadzonych badań wskazują, że spełnienie wymagań interoperacyjności dotyczy tych obszarów, które, jak się przewiduje, będą mieć wpływ na wykonanie zadań w powierzonych misjach, planowanych na podstawie określonych i hipotetycznych scenariuszy zagrożeń¹³. Uznać należy także, że rekomendacje dotyczące wdrażania wymagań standaryzacyjnych i osiągnięcia interoperacyjności powinny wspomagać procesy

¹⁰ Wykaz stosowanych skrótów i akronimów jest zgodny z publikacją NATO AAP-6 (Eng/PL).

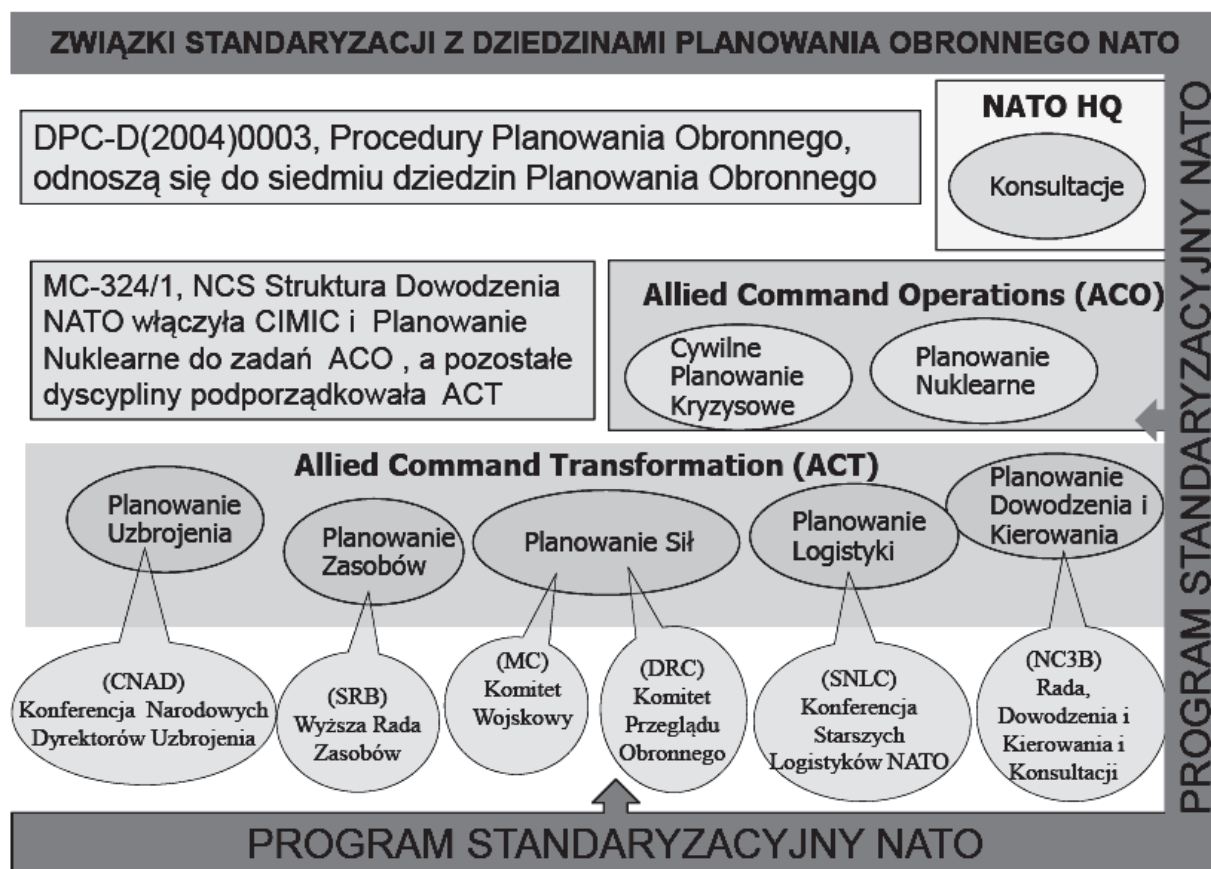
¹¹ Dotyczy to zmieniających się danych o „ilości ratyfikowanych i implementowanych” STANAG-ów. Np. według Wojskowego Centrum Normalizacji Jakości i Kodyfikacji z października 2008 w Siłach Zbrojnych RP na około 1300 obowiązujących STANAG-ów ratyfikowano 393, lecz implementowano jedynie 93.

¹² Należy dodać, że wiadomości zamieszczane w fachowych periodykach dotyczące osiągniętej interoperacyjności przez siły sojusznicze NATO (ISAF) i koalicyjne CSTC-A (OEF) w rejonach działania w kluczowej dla bezpieczeństwa międzynarodowego misji w Afganistanie, pomimo zaangażowania olbrzymich środków, nie zawsze spełniają oczekiwania. Zob. relację korespondenta tygodnika *Jane's*: „Według oficjalnych czynników NATO, brak kompatybilności systemów C2 zagraża misji ISAF: Siły NATO w misji ISAF w Afganistanie odczuwają dotkliwie braki w interoperacyjności sprzętu „dowodzenia i kierowania – C2” oraz szczególnie – brak sieci dzielenia się informacjami wywiadu – zgodnie z opiniami wyższych dowódców. Brak tych zdolności jest szczególnie dotkliwy na Południu, jak i w innych regionach, gdzie nasilenie ofensywy Talibów jest najsilniejsze, a straty ponoszone przez siły Sojusznicze z powodu braku interoperacyjności największe – twierdzą dowódcy. [first posted to <http://idr.janes.com> (data dostępu: 03.10.2007).]

¹³ Na przykład: przywoływany przez polityków i media „tajemniczy” plan wariantowy (ewentualnościowy) (COP – Contingency Operational Plans) – w realizacji, których **interoperacyjność** systemów dowodzenia

decyzyjne na szczeblach instytucji. Jest to istotne, gdyż badane dziedziny dotyczą bezpośrednio wywiązywania się krajów członkowskich z realizacji zobowiązań do NATO w odniesieniu dotyczącym wdrażania przyjętych celów sił zbrojnych¹⁴.

Podsumowując, uznać należy, że standaryzacja, zgodnie z decyzjami Szczytów NATO, powinna być harmonizowana z procesem planowania sił zbrojnych sojuszu. Powinna być także wykorzystywana podczas prowadzenia wielonarodowych połączonych operacji przez siły zbrojne NATO oraz kraje partnerskie. Opisane związki standaryzacji z dziedzinami planowania obronnego potwierdzają istnienie takich zależności przedstawia rys. 1.

Rysunek 1. Związki standaryzacji z dziedzinami planowania obronnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji ACT oraz ACO.

i kierowania (Command and Control) i stosowanej techniki: SIUW (Sprzętu i Urządzeń Wojskowych) będzie sprawą „życia i śmierci”. Przyp. Autora.

¹⁴ Dane pochodzą z opracowań niezależnych ośrodków naukowych oraz raportów komitetu stosunków międzynarodowych kongresu amerykańskiego, np. NATO standardization: political, Economic, and Military Issues for Congress, Report: Lack of political will, Good intension and the road to destandardization, Washington 1997.

Standaryzacja a proces planowania obronnego NATO

Przyjęta w 1999 roku w Waszyngtonie Koncepcja Strategiczna NATO podkreślała, że standaryzacja jest kluczem do osiągnięcia interoperacyjności. Zapis ten nie znalazł się w obecnej obowiązującej koncepcji (z Lizbony), pomimo że braki standaryzacyjne są ciągle jednym z najistotniejszych problemów NATO¹⁵. Dla części analityków, do których zalicza się również autor, niezbędne jest przeredagowanie tych zapisów i kontynuowanie prac nad dostosowaniem celów standaryzacji dla osiągnięcia interoperacyjności w siłach zbrojnych Sojuszu. Zasada ta powinna być podtrzymana także ze względu na prowadzenie przez większość państw członkowskich procesu modernizacji sił zbrojnych, co w rezultacie zmierza do zmian strukturalnych i zmniejszenia stanów ilościowych. Zmodernizowane w oparciu o to założenie siły będą zdolne do prowadzenia działań w różnych rejonach odpowiedzialności NATO oraz poza nimi. Będą także zdolne po prowadzenia natychmiastowych działań, bez okresu wydzielonego na przygotowanie do operacji, czy misji. Docelowo przewiduje się bowiem, że podjęcie takowych działań nie będą poprzedzane, dotychczas wymaganymi, dodatkowymi ćwiczeniami sprawdzającymi typu MRX.

Pomimo tych zasadniczych zmian, cel standaryzacji niezmiennie pozostaje ten sam: ma się ona przyczyniać do osiągnięcia interoperacyjności poprzez przystosowywanie wspólnych standardów w doktrynie wojskowej, taktykach, technikach i procedurach. Przenosi się to wprost na proces Planowania Obronnego NATO. Tym samym planowanie Sił Zbrojnych w odniesieniu do krajów sojuszniczych stanowić musi swoistą bazę wyjściową dla właściwego planowania w innych dziedzinach. Proces planowania realizowany jest w rutynowym cyklu obejmującym cztery główne komponenty, takie jak: „Wytyczne Ministerialne” (MG), „Cele Sił Zbrojnych” (FG), „Przeglądy Zdolności Obronnych” (DRR) oraz konsultacje poza cyklem. Analizując zadania realizowane w wyszczególnionych dziedzinach pod względem potrzeby ich korelacji ze standaryzacją można stwierdzić, że:

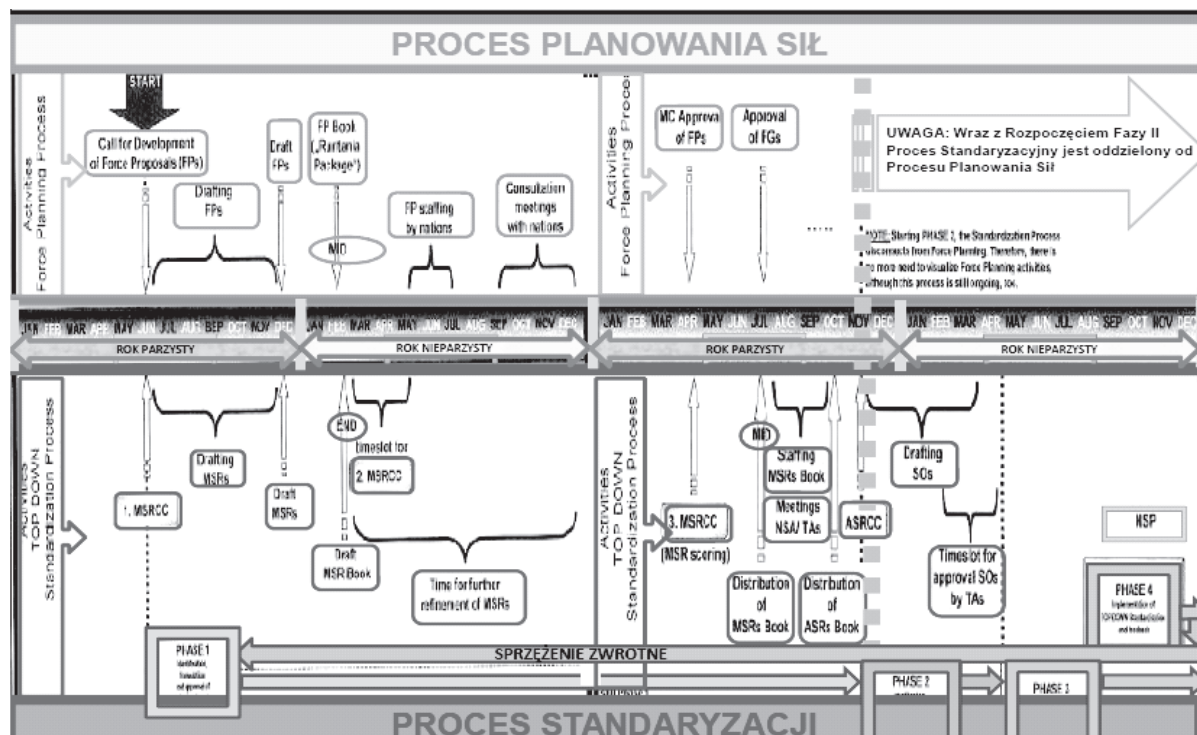
„Wytyczne Ministerialne” określają ogólne zadania dla „Planowania Obronnego” oraz szczegółowe dla „Planowania Sił Zbrojnych” ustanawiając priorytety i obszary zainteresowania, które w pierwszej kolejności są brane pod uwagę przez władze NATO i kraje Sojusznicze w ich działalności planistycznej;

- „Cele Sił Zbrojnych” określane są na bazie „Wytycznych Ministerialnych” oraz wspólnie uzgodnionych „Celów Planowania” w celu zapewnienia/dostarczenia wymaganego potencjału Sił Zbrojnych oraz „Zdolności Obronnych” [standaryzowanych – sic! (przyp. autora)] wymaganych przez Sojusz w celu wypełnienia pełnego zakresu postawionych zadań;
- „Przegląd Zdolności Obronnych” jest wspólną oceną potencjału Sił Zbrojnych każdego z krajów członkowskich oraz ich planów finansowych, ponieważ Wojskowe Wymagania Standaryzacyjne (MSRs) będą stanowić integralną część każdego z Ce-

¹⁵ „Koncepcja strategiczna obrony i bezpieczeństwa członków Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, przyjęta przez szefów państw i rządów w Lizbonie”. Lizbona 19-20 listopada 2010 r. Tłumaczenie robocze BBN. <http://www.bbn.gov.pl/portal/pl/475/Dokumenty.html> (data dostępu:09.11.2012)

łów Sił Zbrojnych (FG); cykl „Przeglądu Możliwości Obronnych” stanie się sprawnym narzędziem do wspólnego oceniania realizacji procesu standaryzacji w NATO dla krajów uczestniczących w tym przeglądzie;

- konsultacje poza cyklem dają również możliwość zgłaszania potrzeb jakościowych i ilościowych zmian opartych na właściwych procedurach, według których jest realizowany proces standaryzacji.

Rysunek 2. Model procesu standaryzacji w korelacji z procesem planowania obronnego

Źródło: Opracowanie własne (model) na podstawie badań procesu standaryzacji.

Zaprezentowana procedura planowania obronnego nabiera szczególnego znaczenia w kontekście obowiązującej obecnie zasady, że zdolności obronne krajów sojuszniczych powinny wzrastać w wyniku intensyfikowaniu działań standaryzacyjnych służących osiągnięciu interoperacyjności. Jednoznacznie podkreśla to w swych dokumentach Organizacja Standaryzacyjna NATO (NSO)¹⁶, uznając że *Zadaniem głównym NSO jest*

¹⁶ Organizacja Standaryzacyjna NATO (NSO) jest organem pomocniczym, ustanowionym w ramach NATO. Formalnie została powołana przez Radę Północnoatlantycką (NAC) zgodnie z Art. 9 NATO podpisanym w Waszyngtonie 4 kwietnia 1949 roku i zgodnie z treścią Porozumienia o Statusie Narodowych Przedstawicieli (MILREP) i Międzynarodowego Sztabu (IS), podpisanego w Ottawie 20 września 1951 (nazywanego potocznie „Porozumieniem z Ottawy”). NSO funkcjonuje w podporządkowaniu pod Radę Północnoatlantycką (NAC), poprzez Komitet Standaryzacyjny NATO (NCS) zgodnie z właściwymi ustaleniami. NSO jest ukonstytuowana, jako integralna część NATO, korzysta z międzynarodowego statusu NATO, jak również z osobowości prawnej NATO wynikającej z Art. IV „Porozumienia z Ottawy” (osobowość prawna NSO nie może przekraczać osobowości prawnej posiadanej przez NATO). Szczegóły dotyczące uprawnień

*wnoszenie wkładu do zdolności obronnych Sojuszniczych Sił Zbrojnych w celu efektywnego prowadzenia wspólnych treningów, ćwiczeń i działań, i gdy to właściwe z Siłami Zbrojnymi krajów Partnerskich oraz innych krajów w celu wypełnienia powierzonych misji i postawionych zadań poprzez harmonizowanie i koordynowanie Sojuszniczego wysiłku Standaryzacyjnego*¹⁷.

Proces osiągnięcia standaryzacji w sferze materiałowej i operacyjnej, poza jej wpływem na poziom interoperacyjności, jest ściśle uzależniony od poziomu budżetów obronnych w krajach sojuszniczych oraz samym Pakcie. Za inicjatora metody pracy nad budżetem uznaje się powszechnie Stany Zjednoczone, na których wzoruje się obecnie wiele armii NATO. Nie są to odwzorowania dosłowne, lecz jego pochodne, biorąc pod uwagę specyfiki narodowe. Nazwa systemu PPBS pochodzi od Planninig, Programming and Budgeting System, co oznacza system planowania, programowania i tworzenia budżetu. Realizowany w systemie proces jest złożony i obejmuje trzy fazy, z których każda ma różny merytoryczny charakter. Wszystkie fazy tworzą cykl i zawierają pewne zasadnicze kroki, które umożliwiają przejście do następnej. PPBS jest podstawowym procesem, który wspiera ministra obrony w wypracowaniu programu obronnego i zarządzaniu zasobami obronnymi. Trzy fazy PPBS ustanawiają ramy i proces podejmowania decyzji dotyczących przyszłych programów oraz umożliwiają analizowanie wcześniejszych decyzji w świetle zmieniających się wymogów bezpieczeństwa oraz warunków finansowych.

Zamiast wniosków – propozycje do procesu decyzyjnego

Doświadczenia i wnioski wynikające z oceny wdrażania procesu standaryzacji w NATO wskazują, że jest możliwe osiągnięcie znaczących zysków w sferze wojskowej i ekonomicznej przy *rozważnym* wprowadzaniu i doskonaleniu tych procesów. Z analizy wynika, że korzyści ze standaryzacji mają się mierzyć wymiernymi rezultatami zarówno w czasie wojny, jak i pokoju. Korelacja i koordynacja planowania obronnego NATO z procesem standaryzacyjnym są warunkiem koniecznym efektywności operacyjnej i zysków ekonomicznych. Wynika z tego, że standaryzacja powinna być czynnikiem stymulującym przeprowadzanie reform. Jeżeli wszystkie siły NATO byłyby wyposażone w identyczne systemy uzbrojenia i techniki, argumenty Sojuszników, że „unikalne” typy sprzętu wymagają bardziej narodowego obsługiwanie niż sojuszniczego, staną się słabsze, bądź stracą w ogóle na znaczeniu. Do czasu, gdy inicjatywy standaryzacyjne nie osiągną postępu, a prace badawczo-rozwojowe będą dublowane, oszczędności w makroekonomicznym wymiarze będą iluzoryczne. Tak jak jest to zasadne w wymiarze wojskowych korzyści, jakiegokolwiek inne podejście do standaryzacji, ignorujące straty ponoszone z powodu dublowania systemów logistycznych również nie będzie przynosić oszczędności.

NSO są zawarte w Statucie NSO173, natomiast Rada Północnoatlantycka (NAC) gwarantuje NSO, w związku z wykonywanymi przez nią funkcjami prawo do: o zawierania porozumień i kontraktów oraz nabywania i rozporządzania majątkiem w imieniu NATO; o zawierania porozumień administracyjnych z innymi ciałami NATO.

¹⁷ *Organizacja Standaryzacji NATO (NSO)* [w]: AC/321-D/27 REV 3 2 Feb 2000, p. 22.

Koszty i korzyści ze standaryzacji wahają się w zależności od podejścia i sposobów redukcji stanu braku standaryzacji. Sposoby działania, które będą eksponować wojskowe bądź ekonomiczne cele, mogą prowadzić do tego, że cele będą osiągnięte kosztem jeden drugiego. Realistycznie, żadna koncepcja działania indywidualnego nie jest wystarczająca, więc Sojusznicy powinni wybierać i adaptować wiele metod, z których każda powinna mieć zastosowanie do rozwiązywania specyficznych problemów. Uznać także należy, że polityka standaryzacyjna miała i powinna mieć nadal niekwestionowany wpływ na decyzje, które umacniały polityczną jedność Sojuszników, pomimo niższej niż oczekiwano ekonomicznej efektywności, ale niewątpliwie, przyszłość NATO XXI wieku jest zależna, między innymi, od sprawnej i efektywnej harmonizacji procesów planowania sił i standaryzacji, przy uwzględnieniu:

- wdrażania zasad polityki standaryzacyjnej w NATO:
 - standaryzacji, jako środka do osiągnięcia interoperacyjności (wiedza o operacyjnych parametrach wojsk własnych; wspólne cele i misje wojsk własnych; wspólna terminologia; strategiczna i operacyjna doktryna, wspólne formaty wiadomości oraz gospodarka częstotliwościami i dane kryptograficzne; wspólna kodyfikacja części zamiennych etc.);
 - harmonizacji standaryzacji z planowaniem obronnym;
 - korzystania z cywilnych standardów;
 - wspólnej terminologii;
 - zachowania zasady dobrowolności Sojuszników w implementacji standardów (U i SW);
- standaryzacji doktryn, taktyk i procedur kluczowych dla misji NATO;
- standaryzacji sprzętu, zintegrowanej logistyki i wspólnych procedur;
- gromadzeniu i wykorzystywaniu doświadczeń z prowadzonych operacji;
- osiągnięciu interoperacyjności dla uzyskania wymaganych zdolności obronnych (sposoby realizacji celów towarzyszących doktrynie oraz metodom realizacji zadań), dzięki:
 - zasadzie kraju wiodącego w operacjach (NATO, ONZ oraz UE);
 - jakości dyrektyw i zarządzeń NATO;
 - zgodzie Sojuszników na implementację standardów w strategicznym obszarze (STANAG, AAP etc.);
- osiągnięcia zdolności obronnych i wymaganych standardów w warunkach:
- nowych zagrożeń (zagrożenia asymetryczne);
 - sieciocentryczności pola walki (US NCW) (NATO NNEC);
- standaryzacji w kontekście prac badawczo-rozwojowych (B+R).

Standaryzacja kosztuje w fazie jej wprowadzania, gdyż wymaga przystosowania intelektualnego i technologicznego potencjałów krajów sojuszniczych, co na etapie wykonawstwa zadań i realizacji misji we wspólnych operacjach jest warunkiem koniecznym. Badania wskazują, że opracowywanie standaryzacyjnych studiów przypadków, cykliczne rygorystyczne ekonomiczne analizy inicjowane i organizowane – przez aktorów procesu decyzyjnego NATO, jak i odbiorców polityki standaryzacyjnej w stolicach – mogą się przyczynić do pozyskiwania bardziej specyficznych i realistycznych ocen, szacunkowych

korzyści i kosztów wprowadzania standaryzacji. Takie narzędzia systemowe są już proponowane przez Dowództwa ze Struktury Dowodzenia NATO. Nie do przecenienia jest publicystyczne i medialne upowszechnianie skomplikowanych zależności procesu standaryzacji.

BIBLIOGRAFIA

- AC/135: Group of National Directors on Codification. *Codification Plays a vital Role*, 50 Years of NATO, AC/135; Group of National Directors on Codification.
- DCI Defence Capability Initiative przyjęta przez Radę Północnoatlantycką (North Atlantic Council) na szczycie w Waszyngtonie. Zatwierdzona przez Szefów Państw i Rządów. Waszyngton, kwiecień 1999, Suplement do: „Przegląd NATO”, Lato 1999, nr 2. Capability w odniesieniu do terminologii wojskowej ma znaczenie najbliższe do „zdolności”.
- Dereń J., *Standaryzacja w siłach zbrojnych sojuszu*, „Bellona”, 2010, nr 5, Wydawnictwo Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2010.
- Dictionary of Military terms*, US Department of Defence, London, Greenhill 1995.
- Financial and Economic Data Relating to NATO Defence*, PR/CP(2010)078, NATO Public Diplomacy Division, 10 June/juin 2010.
- Gallis P., *NATO's Decision-Making Procedure*, CRS Report for Congress., Order Code RS21510, Updated May 5, 2003.
- Hartley K., *NATO Arms Cooperation: A Study In Economics and Politics*, London G Allen & UNWIN 1983.
- <http://biznes.onet.pl>
- <http://idr.janes.com>
- <http://nsa.nato.int>
- <http://pl.wikipedia.org>
- <http://www.atlantic-community.org>
- <http://www.bbn.gov.pl>
- Interoperacyjność i wymagania standaryzacyjne w NATO*, red. J. Dereń, P. Sienkiewicz, Wydawnictwo AON S/7274, Warszawa 2008.
- Kagan R., *Potęga i raj. Ameryka i Europa w nowym porządku Świata*, EMKA, Warszawa 2003.
- MACMILAN dictionary, New York 1979.
- Organizacja Standaryzacji NATO (NSO)*, [w]: AC/321-D/27 REV 3 2 Feb 2000., p. 22.
- Ringsmoose J., *Taking Stock of NATO's Response Force*, NATO Defense College, Rome – No 54, Jan 2010.
- Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 1980, s. 375.
- Stiglitz E. Joseph, *Ekonomia sektora publicznego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Summit Declaration on Defence Capabilities: Toward NATO Forces 2020 http://www.nato.int/cps/en/SID-767DD093-B8B7B4E1/natolive/topics_84268.htm? (dostęp: 15.11.2012).
- Taylor T., *Defence Technology and International Integration*, New York 1982.

THE DECADE AFTER WASHINGTON: DOES NATO GAIN OR LOSE IN THE STANDARDIZATION DOMAIN?

Political, military and economical factors affecting defence planning process frame the research problem steering this article. These principal theses were confronted with theoretical and empirical approaches to the standardization in the research process conducted by the author, and considered as a primary tool for the interoperability achievement. The execution of a scientifically well-founded analysis of standardization is the main objective of this research. Finally, the scientific process is concluded by setting a dependence model which takes into account seamless relations and the correlation amid Force Goals (NATO Force Planning Process) and NATO defence process. It is worth stressing that the research follows in accordance with the commonly recognized methodological principles (systemic analysis, modeling). The author's effort has been focused on the capabilities-driven model of NATO force structure shaped by military standardization requirements (effects- based approach EBA) in spite of the influence of the theories applied to the threat-assessment driven model (Threat Assessment Approach).

Key words: standardization, NATO